

INNHOOLD

Forord | *Egil Lindhart Bauer* 8

Innledning | *Egil Lindhart Bauer, Stefka G. Eriksen, Håvard Hegdal & Morten Stige* 10

DEL 1 BYEN I LANDSKAPET

1 Innledning | *Stefka G. Eriksen (redaktør)* 20

1.1 Når ble Oslo en by? | *John McNicol* 22

1.2 Oslo før Oslo | *Frode Iversen* 34

1.3 Fortellinger om Oslo og omegn: fra rural til urban mentalitet
Kristin Bakken & Stefka G. Eriksen 50

1.4 Klima- og miljøhistorie i Norge: fra 500-tallet til i dag
Ingar Mørkestøl Gundersen 66

1.5 Kongesagaer – håndskrifter, verker og forfattere | *Lena Rohrbach* 70

DEL 2 BYENS NÆRINGSGRUNNLAG

2 Innledning | *Morten Stige (redaktør)* 74

2.1 Byjordbruk, ladegårdsdrift og fiske | *Frode Iversen & Per G. Norseng* 76

2.2 Håndverk og produksjon | *Petter Molaug* 90

2.3 Handel i en oppbeørselsøkonomi | *Per G. Norseng & Lars Morten Fuglevik* 108

2.4 Oslos rikdom – kongens og kirkens inntekter
Marie Ødegaard & Jón Viðar Sigurðsson 122

2.5 Mynt og penger | *Svein H. Gullbekk* 134

DEL 3 DEN BYGDE BYEN: LANDSKAP, INFRASTRUKTUR OG BYGNINGER

3 Innledning | *Egil Lindhart Bauer (redaktør)* 140

3.1 Streter og stuer, broer og torg: Oslo på gateplan
Håvard Hegdal & Egil Lindhart Bauer 142

3.2	Maktens topografi <i>Øystein Ekroll & Morten Stige</i>	166
3.3	Bydeler og sosiale forskjeller <i>Egil Lindhart Bauer & Trond Engen</i>	200
3.4	Oslo sett fra sjøen <i>Hilde Vangstad & Kristine Ødeby Haugan</i>	220

DEL 4 BYLIV

4	Innledning <i>Egil Lindhart Bauer (redaktør)</i>	238
4.1	Mat og helse i middelalderbyen <i>Marianne Vedeler & Elise Naumann</i>	240
4.2	Borgerskap og andre fellesskap <i>Per G. Norseng & Bjørn Bandlien</i>	256
4.3	Lov og rett, stabilitet og tilpassing <i>Michael Derrick & Jørn Øyrehagen Sunde</i>	270
4.4	Liv og død i Oslo <i>Sara Langvik Berge & Egil Lindhart Bauer</i>	288

DEL 5 MAKTA – KONGE, BISKOP OG STORMENN

5	Innledning <i>Morten Stige (redaktør)</i>	298
5.1	1050: En autoritær kongemakt med ekspansive maktambisjoner – Harald Hardråde <i>Ole-Albert Rønning Nordby & Hans Jacob Orning</i>	300
5.2	1200: Kirkemakt og voksende institusjoner – biskop Nikolas Arnesson <i>Ole-Albert Rønning Nordby & Hans Jacob Orning</i>	308
5.3	1300: En kristen ridderkonge i skandinavisk heksegryte – Håkon 5. Magnusson <i>David Brégraint & Hans Jacob Orning</i>	314
5.4	1400: Lensmenn, borgermestre og byprivilegium – biskop Øystein Aslaksson <i>David Brégraint & Leidulf Melve</i>	322
5.5	1500: Opprør, Hansa og reformasjon – ridder Knut Alvsson <i>David Brégraint & Leidulf Melve</i>	328
5.6	1600: Med byen i sentrum – lektor Hallvard Gunnarsson <i>Leidulf Melve</i>	336

DEL 6 RELIGION, SKRIFT, LÆRDOM OG KULTUR

6	Innledning <i>Stefka G. Eriksen (redaktør)</i>	344
6.1	Byen som religiøst landskap <i>Margrete Syrstad Andås & Kristin B. Aavitsland</i>	348
6.2	«Hvad vi har eiet og det vi har tapt»: Kunstproduksjon i det gamle Oslo <i>Sara Langvik Berge & Kjartan Hauglid</i>	362
6.3	«... þetta bref er gort var j Oslo»: Skriftbruk hos kirke, kongemakt og i det sivile samfunn <i>Anna Catharina Horn & Leidulf Melve</i>	384

6.4	Bøker, liturgi og litteratur i Oslo <i>Espen Karlsen & Stefka G. Eriksen</i>	398
6.5	Runer og runeinnskrifter <i>Kristine Ødeby Haugan, Karen Langsholt Holmqvist & Kristel Zilmer</i>	416
DEL 7 NYE BYER, NYE VERDENER		
7	Innledning <i>Håvard Hegdal (redaktør)</i>	422
7.1	Fra jordeierby til kjøpmannsby <i>Per G. Norseng & Hilde Vangstad</i>	426
7.2	Kirkekulturens død og overlevelse <i>Øystein Ekroll & Kristin B. Aavitsland</i>	444
7.3	Renessansebyens bygninger <i>Lars Jacob Hvinden-Haug & Regin Meyer</i>	460
7.4	Oslohumanistene <i>Vibeke Roggen & Bjørn Bandlien</i>	480
	Artikkelforfatterne	499
	Referanser	503
	Forkortelser	531